

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

**«ԱՐԳԵԼՈՑԱՊԱՐԿԱՅԻՆ
ՀԱՄԱԼԻՐ» ՊՈԱԿ-Ի
ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԻ
ԿՈՂՄԻՑ 2025
ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ
ԿԻՍԱՄՅԱԿՈՒՄ
ԿԱՏԱՐՎԱԾ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ**

(010) 688204

reserveparksnco@env.am

«Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ում

2025թ-ի 1-ին կիսամյակում կատարված աշխատանքների

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

- ✓ «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի/այսուհետ Կազմակերպություն/ ենթակայության տակ գտնվող «Ջրվեժ» անտառապարկում գիտաաշխատողների կողմից իրականացվել են էկոկրթական շրջայցեր՝ «Մխիթար Սեբաստացի» կրթական համալիրի, «Այբ», Երևանի թիվ 187 միջն., 87, 134, Նոր Նորքի 143, 66, 51, 181, 155, Ն. Աղբալյանի անվան և Նոր Խարբերդի թիվ 2 միջն. դպրոցների, Էջմիածնի Էօրենական հանրակրթական դպրոցի, ք. Արովյանի թիվ 3-րդ և Երևանի թիվ 110 մանկապարտեզների, «Իմ ուղի» ուսումնական կենտրոնի, «Հակոբ Կոջոյան», «Բյուրական», «ՄԱՎ» և Անատոլ Ֆրանսի անվան ֆրանսիական կրթահամալիրների, «Ազատ Միտք» ուսումնական կենտրոնի, «Քիղնես» զարգացման կենտրոնի, «Էկոկրթարան»-ի, «Արմթրեյլս» և «Ուան ուեյ» տուրիստական կազմակերպությունների, «Լեռնամանիա» արշավական ակումբի թվով 1322 սաների և այցելուների հետ:
- ✓ Կազմակերպության ենթակայության տակ գտնվող «Ջրվեժ» անտառապարկում ունեցել ենք թվով 19289, Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկում ունեցել ենք՝ թվով 44103, Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկում ունեցել ենք թվով՝ 343 և «Ձիկատար» պետական արգելավայրում թվով 68 այցելուներ:
- ✓ «Ջրվեժ» անտառապարկում անցկացվել են ծմեռային խաղեր՝ «Շվաք» ազգային մարտարվեստի, Հայաստանի դահուկային լեռնագնացների ֆեդերացիայի և «Հայ Ասպետ» ԿԲՀ-ի սաների կողմից:
- ✓ Սոցիալական ցանցերի միջոցով կատարվել է իրազեկումներ Կազմակերպության ենթակայության տակ գտնվող տարածքներում ամենօրյա կատարված աշխատանքների և միջոցառումների վերաբերյալ:
- ✓ Կազմակերպություն են այցելել Շվեդիայի Լունդի համալսարանի «Բնահեն լուծումներ քաղաքային միջավայրի համար» ծրագրի մասնակիցները: Մասնակիցների հետ քննարկվել է «Ջրվեժ» անտառապարկի զարգացման

ուղիները: Հանդիպումն ավարտվել է անտառապարկում շրջայցով, որը նաև ներկայացվել է համալսարանում մասնակիցների կողմից:

- ✓ Կազմակերպության և Երևանի տարածաշրջանային N1 պետական քոլեջի միջև կնքվել է համագործակցության հուշագիր, որը հնարավորություն կտա կազմակերպել բնապահպանական և էկոլոգիական թեմաներով՝ էկոլոգիական, էկոհանաչողական և էկոդաստիարակչական միջոցառումներ և դասընթացներ: Համագործակցության հուշագրի միջոցով իրականացվելու են բնապահպանական թեմաներով ցուցահանդեսներ, համերգային ծրագրեր, ֆոտոնկարահանումներ և մշակութային միջոցառումներ և այլ ծրագրեր, ինչպես նաև Կազմակերպության հիմնարկներում քոլեջի սաները անցկացնելու են իրենց արտադրական պրակտիկաները:
- ✓ Ս/թ Մարտի 21-ին, անտառների միջազգային օրվա առթիվ շրջակա միջավայրի նախարարության «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվել է միջոցառում-մրցույթ «ԷԿՈ-ՀԵՏԱԽՈՒՂՈՒԹՅՈՒՆ» թեմայով: Միջոցառում-մրցույթին մասնակցել են Հայաստանի ազգային ագրարային Ա.Քոչինյանի անվան գյուղատնտեսական քոլեջի, Հայաստանի մանկավարժական համալսարանի և Կոտայքի տարածաշրջանային պետական քոլեջի ուսանողները: Միջոցառմանը ներկա էր նաև շրջակա միջավայրի նախարարության կենսաբազմազանության և քաղաքականության վարչության բաժնի աշխատակիցը, ով ցուցաբերեց իր մասնագիտական աջակցությունը: Միջոցառում-մրցույթի շրջանակում մասնակիցները ներկայացրել են իրենց կողմից պատրաստված տեսանյութերը՝ Կազմակերպության առաջադրված թեմաների վերաբերյալ: Բոլոր մասնակիցները խրախուսվեցին շնորհակալագրերով, սակայն առավել ակտիվ մասնակիցները արժանացան անհատական նվերների: Օրվա խորհուրդը ամրապնելու նպատակով մասնակիցները ծառատունկ իրականացրեցին «Ջրվեժ» անտառապարկում: Միջոցառումը ամփոփվեց «ՎՈՒԴՍ» կենտրոնի կողմից ցուցադրված թեմատիկ կինոդիտմամբ: Միջոցառմանը մասնակցում էին թվով 25 մասնակիցներ:

- ✓ Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող «Զրվեժ» անտառպարկում իրենց արտադրական պրակտիկան են անցկացրել Նոր Գեղիի ակադեմիկոս Գ. Աղաջանյանի անվան պետական գյուղատնտեսական քոլեջի, թվով 15 ուսանողներ: Պրակտիկան անցկացրել են Կազմակերպության գիտության և էկոտուրիզմի բաժանմունքի աշխատակիցները, ծանոթացնելով անտառպարկի կենսաբազմազանությանը, վայրի բույսերին և ներմուծված տեսակային կազմին:
- ✓ Կազմակերպության Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկում ոլորտի մասնագետների մասնակցությամբ անցկացվել է քննարկում՝ նվիրված էկոտուրիզմի զարգացման նախադրյալների, հնարավորությունների և առկա ռեսուրսների վերլուծությանը: Քննարկման ընթացքում անդրադարձ է կատարվել զբոսաշրջության խթանման հեռանկարներին՝ շեշտադրմամբ բնության առանձնահատկությունների պահպանման և համատեղ նախաձեռնությունների իրականացման վրա:
- ✓ Կազմակերպության աշխատակիցները Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկում իրականացրել են համատեղ շաբաթօրյակ: Շաբաթօրյակի շրջանակում իրականացվել են տարածքի մաքրման և բարեկարգման աշխատանքներ: Աշխատակիցները մասնակցել են նաև զբոսաշրջային արահետի ստեղծման գործին, որն անցնում է պատմամշակութային մեծ արժեք ունեցող հուշարձանների և խաչքարերի կողքով: Նոր արահետը նպատակ ունի խթանել էկոտուրիզմի զարգացումը տարածաշրջանում՝ զուգահեռ կերպով բարձրացնելով տեղական մշակութային ժառանգության ճանաչելիությունը: Միջոցառում-շաբաթօրյակին մասնակցել են 15 մարդ:
- ✓ Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկում Ստեփանավանի պետական գյուղատնտեսական քոլեջի ուսանողները մասնակցել են դենդրոպարկի որոշ հատվածների մաքրման և խնամքի աշխատանքներին: Այս նախաձեռնության նպատակն էր խթանել երիտասարդների մասնակցությունը բնապահպանական գործընթացներին, միևնույն ժամանակ նպաստելով տարածքի բարեկարգմանը և այցելուների համար ավելի բարենպաստ միջավայրի ստեղծմանը:

- ✓ Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող «Ջրվեժ» անտառափարկում կայացել է հետաքրքիր և խորհրդանշական միջոցառում: «Սմարթ Ստուդիո» ուսումնարան կենտրոնի վեց տարեկան սաները մասնակցել են ծառատնկման աշխատանքների՝ իրենց փոքրիկ ձեռքերով անտառին հաղորդելով նոր շունչ:
- ✓ Ս/թ. մայիսի 18-ին «Սոճուտ» դենդրոպարկում անցկացվեց հուլիչ և խորհրդանշական ծառատունկ՝ նվիրված Վիտալի Լեոնովիչի հիշատակին: Այդ օրը լրանում էր նրա 88-ամյակը: Նրա ծննդյան օրը նշանավորվեց որպես հիշողության, երախտագիտության և շարունակության խորհրդանիշ՝ նոր հիմնվող տնկարանում տնկվեցին 88 մայրի ծառեր, որոնք խորհրդանշում են նրա անցած 88 տարիները: Ծառատունկին ներկա էր Վիտալի Լեոնովիչի դուստրը, որի ներկայությունն այդ օրը դարձրեց առավել հուլիչ և հիշարժան: Միջոցառմանը մասնակցեցին նաև Դիլիջանի թիվ 4 դպրոցի աշակերտները, ովքեր մեծ ջերմությամբ և պատասխանատվությամբ միացան բնության պահպանման այս կարևոր նախաձեռնությանը: Միջոցառման կազմակերպման և անցկացման գործում ակտիվ մասնակցություն ունեցան «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցները և «Սոճուտ» դենդրոպարկի անձնակազմը՝ ի հիշատակ իրենց գործընկերոջ, ընկերոջ և ղեկավարի: Ծառատունկն ուղեկցվեց դափնյա երաժշտության կենդանի կատարումներով՝ ապահովված Ստեփանավանի արվեստի դպրոցի սաների կողմից, ինչը միջոցառմանը հաղորդեց նաև մշակութային շունչ: Այս հիշարժան օրը համընկավ Կենսաբազմազանության պահպանության միջազգային օրերի շրջանակին՝ ևս մեկ անգամ ընդգծելով բնության նկատմամբ հարգանքի և պահպանման նկատմամբ մեր համատեղ հանձնառությունը:

Միջոցառման կարգախոսն էր՝ «Երբ ծառ ես տնկում, ես ժպտում եմ», որը լիովին արտահայտում էր օրվա խորհուրդը: Յուրաքանչյուր տնկված ծառ դարձավ հիշողության, երախտագիտության և շարունակության խորհրդանիշ՝ ներկայացնելով մի մարդու, որի կյանքն ու գործը, ինչպես ծառի արմատները, խորապես ներդաշնակվել էին բնության հետ: Միջոցառմանը մասնակցում էին թվով 100 մասնակիցներ:

- ✓ «ՄԻՐ» հեռուստաընկերության կողմից նկարահանվել և լուսաբանվել է Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկում փոշոտման ակտիվ շրջանը:
- ✓ Ս/թ. հունիսի 05-ին Շրջակա միջավայրի համաշխարհային օրվա շրջանակում, Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկում իրականացվեց բնապահպանական թեմատիկ միջոցառում, որը կազմակերպվել էր Շրջակա միջավայրի նախարարության «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի և Հայաստանի բնության պետական թանգարանի կողմից: Միջոցառման նպատակն էր խթանել հանրային մասնակցությունը բնության պահպանության գործընթացներում, խորացնել կապը շրջակա միջավայրի հետ և ստեղծել համագործակցային հարթակ՝ բնապահպանական կրթության, քննարկումների և մշակութային ներգրավվածության համար: Միջոցառմանը մասնակցեցին գործընկեր կառույցների ներկայացուցիչներ, աշակերտներ, ուսանողներ, բնապահպաններ, համայնքի ներկայացուցիչներ և այլ հետաքրքրված անձիք: Ծրագիրը ներառել է էկո-կրթական կանգառներ, կիրառական արվեստի գոտիներ, բնաճանաչողական խաղեր, թեմատիկ ելույթներ և բաց զրույցներ: Օրվա ավարտին ներկաները վայելեցին բացօթյա կինոդիտում՝ լուսանկարիչ, կենսաբան Հրաչ Ղազարյանի հեղինակային «Հայաստան, որը չենք տեսել» բնապահպանական ֆիլմի ցուցադրությամբ: Միջոցառումը լուսաբանվել է «Տավուշ ՀԸ»-ի կողմից: Միջոցառմանը մասնակցել են թվով 150 մասնակիցներ:
- ✓ Ս/թ հունիսի 14-ին «Շրջակա միջավայր և առողջություն» ՀԿ-ի կողմից իրականացվող «Միասնության կանաչ կամուրջներ» ծրագրի շրջանակում «Ջրվեժ» անտառապարկում տեղի ունեցան կարևոր և բնապահպանական սեմինար-քննարկումներ՝ նախատեսված Արցախից տեղահանված երիտասարդների համար: Բացօթյա այս հանդիպումները ցույց տվեցին, որ «Ջրվեժ» անտառապարկը ոչ միայն կենսաբազմազանությամբ հարուստ տարածք է, այլև հիանալի վայր՝ նման ոգեշնչող, աջակցող ու միավորող միջոցառումներ կազմակերպելու համար:

- ✓ Կազմակերպության գիտության բաժինը կազմակերպել է արտադրական պրակտիկա Երևանի պետական համալսարանի աշխարհագրության ֆակուլտետի, թվով 7 ուսանողների համար՝ «Ջրվեժ» անտառպարկում: Պրակտիկայի ընթացքում ուսանողները ծանոթացել են տարածքի կենսաբազմազանությանը, լանդշաֆտին և նախատեսվող բնապահպանական նախագծերին: Ներկայացվել են անտառպարկի էկոհամակարգերը, տեղական բուսական և կենդանական աշխարհը, ինչպես նաև բնության պահպանության և վերականգնման միջոցառումները: Շեշտվել է գիտական համագործակցության, մասնագիտական փորձի փոխանակման և բնապահպանական կրթության կարևորությունը:
- ✓ Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկում արտադրական պրակտիկա են ունեցել Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարանի թվով՝ 26 ուսանողներ:

«Էրեբունի» պետական արգելոց

Իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքում արձանագրվեց, որ պահպանվել է արգելոցի տեսակային կազմը: ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված Յորեն բեոտական-*Triticum boeoticum* տեսակի առանձնյակները ցածրահասակ էին, մասսայական տարածված, իսկ Յորեն ուրատու-*Triticum urartu* և Յորեն արարատյան-*Triticum araraticum* տեսակները հանդես էին գալիս ցորեն բեոտականի ցանքերում առանձին կղզյակների տեսքով: Կախված լանջերի

թեքությունից վերջիններիս բարձրությունը տատանվում էր՝ 60-80 սմ-ի սահմաններում:

ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված Վարդատերեփուկ մուշկայինը-*Amberboa moschata* արգելոցի տարածքում այս տարի լայն տարածված էր, իսկ Կանգար վարդագույնը-*Gundelia rosea* հանդես էր գալիս մեկական առանձնյակներով:

Թարմացվում են ուսումնասիրությունների ընթացքում հավաքված հերբարիումները:

«Որդան կարմիր» պետական արգելավայր

Կատարվել է ուսումնասիրություն «Որդան կարմիր» արգելավայրում: Արագափի տեղամասի փորձահրապարակներում միջինում հաշվառվեց 9/ինը/ բույս՝ որդանախոտ: Որդանախոտը-*Aeluropus* հանդես էր գալիս կղզյակների տեսքով: Արագափի տեղամասում գոյացել էին ջրային կուտակումներ:

Ջրառատի տեղամասում բուսականությունը փառթամ էր, փորձահրապարակներում միջինում հաշվառվեց 13/տասներեք/ բույս՝ որդանախոտ: Ցուցակները կցվում են:

Կատարած ուսումնասիրություններից պարզ դարձավ, որ ֆլորայի կազմը փոփոխություն չէր կրել: Հավաքվել են որոշ բուսատեսակներ հերբարիումների թարմացման նպատակով:

ՀՀ	Ընտանիք
1.AMARANTHACEAE - ՀԱՎԱԿԱՏԱՐԱԶԳԻՆԵՐ	
1.	<i>Amaranthus albus</i> L. – Հավակատար սպիտակ
2.APIACEAE - ՀՈՎԱՆՈՑԱՎՈՐՆԵՐ	
2.	<i>Astrodaucus orientalis</i> (L.) Drude – Աստղագազար արևելյան
3.	<i>Conium maculatum</i> L. – Գինագոխ բժավոր
4.	<i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.- Սիբիլ սովորական
3.ASTERACEAE - ԲԱՐԴԱԾԱՂԿԱՎՈՐՆԵՐ	
5.	<i>Achillea millefolium</i> L.- Հազարատերևուկ սովորական
6.	<i>Acroptilon repens</i> (L.) DC. – Դառնախոտ թունավոր
7.	<i>Arctium palliadinii</i> (Marc.) Grossh. – Կոատուկ անդրկովկասյան
8.	<i>Artemisia araxina</i> – Օշինդր արաքսյան
9.	<i>Artemisia fragrans</i> Willd – Արտեմիսյա բուրավետ
10.	<i>Artemisia</i> sp. – Օշիդր
11.	<i>Anthemis cotula</i> L. – Անթեմ շնային
12.	<i>Bidens tripartitus</i> - Կատվալեզու եռաբաժան
13.	<i>Carduus nutans</i> L. – Տատասկափուշ խոնարհված
14.	<i>Centaurea solstitialis</i> L. – Տերփուկ արևադարձային
15.	<i>Centaurea iberica</i> Trev. – Տերփուկ վրացական
16.	<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop. – Տատասկ դաշտային
17.	<i>Cirsium incanum</i> (S.G.Gmel.) Hjin – Տատասկ ալեհեր
18.	<i>Cichorium intybus</i> L. – Եղրդակ սովորական
19.	<i>Lactuca serriola</i> Torn. – Կաթնուկ սերիոլա
20.	<i>Podospermum laciniatum</i> (L.) DC. – Սերմնոտուկ Լացինիում
21.	<i>Picris hieracioides</i> – Դառնիճ ճուռակախոտանման
22.	<i>Senecio racemosus</i> – Հալևորուկ խոտանման
23.	<i>Senecio vernalis</i> – Հալևորուկ գարնանային
24.	<i>Sonchusa aspera</i> (L.) Hill – Կաթնբեկ խորդուբորդ
25.	<i>Taraxacum officinale</i> Wigg. – Խատուտիկ Խաչապուրի

26.	<i>Tripleurospermum inodorum</i> (L.) Sch.Bip. - Եռակողասերմիկ անհոտ
27.	<i>Xanthium italicum</i> Moretti - Դառնափուշ իտալական
4.BRASSICACEAE - ԽԱՉԱԾԱՂԿԱՎՈՐՆԵՐ	
28.	<i>Alyssum desertorum</i> Stapf - Վառվռուկ անապատային
29.	<i>Alyssum szovitsianum</i> - Վառվռուկ փաթաթված
30.	<i>Barbarea minor</i> C. Koch - Կծմծուկ փոքր
31.	<i>Bunias orientalis</i> L. - Կծվուկ արևելյան
32.	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik. - Հովվմախաղ սեվորական
33.	<i>Descuriana Sophia</i> (L.) Webb. Ex Prantl - Ավլախոտ Սոֆիայի
34.	<i>Erysimum sisymbrioides</i> G.A.Mey - Չագախոտ
35.	<i>Hymenolobus procumbens</i> (L.) Fourr. - Բազմասերմիկ
36.	<i>Lepidium ruderae</i> L. - Աղբակոտեմ
37.	<i>L. vesicarium</i> L. - Կոտեմ բշտիկավոր
38.	<i>L. perfoliatum</i> L. - Կոտեմ խմրուկ բանջար
39.	<i>L. crassifolium</i> Waldst. Et Kit - Կոտեմ թանձրատերև
40.	<i>L. latifolium</i> L. - Կոտեմ լայնտերև
41.	<i>Meniocus linifolius</i> (Steph.) DC. - Լուսնավառվռուկ կտավատատերև
42.	<i>Sisymbrium altissimum</i> L. - Ավլախոտ բարձր
43.	<i>S. loeselii</i> L. - Ավլախոտ լոեզելիի
44.	<i>S. irio</i> (L.) Fourr. - Ավլախոտ խաբուսիկ
5.BORAGINACEAE - ԳԱՂՏՐԻԿԱԶԳԻՆԵՐ	
45.	<i>Arnebia decumbens</i> (Vent.) Coss.et Kral.- Գառնակեցիկ փոված
46.	<i>Lupula sessiliflora</i> (Boiss.) Guerke - Կպչուկ մորուքավոր
47.	<i>Myosotis micrantha</i> Pall. Ex Lehm. - Անմոռուկ մանրածաղիկ
6.CHENOPODIACEAE - ԹԵԼՈՒԿԱԶԳԻՆԵՐ	
48.	<i>Atriplex verrucifera</i> Bied. - Թալլ մորուքավոր
49.	<i>A. leucoclada</i> Boiss. subsp <i>turcomanica</i> (Moq.) Aellen - Թալլ թուրքմենական
50.	<i>A. tatarica</i> L. - Թալլ թաթարական
51.	<i>Bassia hyssopifolia</i> (Pall.) O. Kuntze - <i>Kochia</i> - Ավլաբույս

52.	<i>Bienertia cycloptera</i> Bunge - Բիեներիցիա շուրջաթև
53.	<i>Camphorosma lessingii</i> Litv. - Քաֆուրախոտ Լեսինգի
54.	<i>Chenopodium chenopodioides</i> (L.) Aellen - Թելուկ հաստատերև
55.	<i>Halanthium rarfolium</i> C. Koch - Աղածաղիկ նոսրածաղիկ
56.	<i>Halostaches caspica</i> (Bied.) C. A. Mey - Աղահասկիկ կասպիական
57.	<i>Halocnemum strobilaceum</i> (Pall.) Bied. - Սարսազան կոնաձև
58.	<i>Kalidium caspicum</i> (L.) Ung. Sternd - Կալախոտ կասպիական
59.	<i>Kochia prostrata</i> - Ավլարույս գետնատարած
60.	<i>Kochia scoparia</i> - Ավլարույս սովորական
61.	<i>Noaea minuta</i> - Նոյա մանր
62.	<i>Noaea mucronata</i> - Նոյա սուր փշոտ
63.	<i>Petrosimonia brachiata</i> (Pall.) Bunge - Պետրոսիմոնիա կարճատերև
64.	<i>P. glaucescens</i> (Bunde) Iljin - Պետրոսիմոնիա կապտավուն
65.	<i>P. glauca</i> (Pall.) Bunge - Պետրոսիմոնիա մոխրագույն
66.	<i>Polycnemum arvense</i> L. - Բազմոտնուկ դաշտային
67.	<i>Suaeda alrissima</i> (L.) Pall. - Սվեդա բարձր
68.	<i>S. heteropylla</i> (Kar. Et Kir.) Bunge - Սվեդա խալտարդետ
69.	<i>S. sp.</i>
70.	<i>Salsola ericodes</i> Bieb. - Օշան էրիկոդես
71.	<i>S. dendroides</i> Pall. - Օշան ծառանման
72.	<i>S. nitraria</i> Pall. - Օշան նատրոնային
73.	<i>S. soda</i> L. - Օշան սոդակիր
74.	<i>S. macera</i> Litv. - Օշան մացերա
75.	<i>S. glauca</i> Bied. - Օշան մոխրագույն
76.	<i>Salicornia Europa ea</i> L. - Բալախ եվրոպական
7.CONVOLVULACEAE - ՊԱՏԱՏՈՒԿԱԶԳԻՆԵՐ	
77.	<i>Convolvulus arvensis</i> L. - Պատատուկ դաշտային
78.	<i>Calystegia sepium</i> - Տիպատատաուկ ցանկապատային
8.CUSCUTACEAE - ԳԱՂԱԶԳԻՆԵՐ	

79.	<i>Cuscuta cesatiana</i> Bertol. - Գաղձ ցեզաւի
9.EUPHORBIACEAE - ԻՇԱԿԱԹՆՈՒԿԱԶԳԻՆԵՐ	
80.	<i>Euphorbia sequierana</i> Neck. - Իշակաթնուկ սեզիերի
81.	<i>E. viragata</i> Waldst. Et Kit. - Իշակաթնուկ ծողանման
10.FABACEAE - ԼՈՐԱԶԳԻՆԵՐ	
82.	<i>Alhagi pseudoalhagi</i> (Bieb.) Desv. - Ուխտափուշ սովորական
83.	<i>Goebelia alopecuroides</i> (L.) Bunge - Դառնարմատ աղվեսապոչավոր
84.	<i>Glycyrrhiza glabra</i> - Մատուռակ մերկ
85.	<i>Lotus caucasicus</i> Kuprinan ex. Juz - Եղջրաովույտ կովկասյան
86.	<i>Melilotus officinalis</i> Desr. - Իշաովույտ դեղատու
87.	<i>Medicago lupulina</i> L. - Աովույտ գայլուկանման
88.	<i>Trifolium arvense</i> L. - Երեքնուկ դաշտային
89.	<i>T. repens</i> L. - Երեքնուկ գետնատարած
90.	<i>Ononis arvensis</i> - Եզնարգել դաշտային
11.LAMIACEAE - ՇՐԹՆԱԾԱՂԿԱՎՈՐՆԵՐ	
91.	<i>Leonurus cardiaca</i> L. - Այրուծագի սովորական
92.	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L. - Դաղձ երկարատերև
93.	<i>Stechys atherocalyx</i> C. Koch. - Աբեղախոտ սևաբաժակ
94.	<i>Lamium amplexicaule</i> L. - Խուլեղինջ ցողունագիրկ
95.	<i>Lamium album</i> - Խուլեղինջ սպիտակ
96.	<i>Teucrium orientale</i> - Լերդախոտ արևելյան
12.LINACEAE- ԿՏԱՎԱՏԱԶԳԻՆԵՐ	
97.	<i>Linum usitatissimum</i> - Կտավատ սովորական
13.ZYGOPHYLLACEAE - ԶՈՒԳԱՏԵՐԵՎԱԶԳԻՆԵՐ	
98.	<i>Nitraria schoberi</i> L. - Բորակաթուփ Շոբերի
14.ROBANCHACEAE - ՃՐԱԳԱԽՈՏԱԶԳԻՆԵՐ	
99.	<i>Orobancha</i> sp. - Ճրագախոտ
100.	<i>Cistanche salsa</i> (C.A.Mey) G.Back - Դիվագի աղուտային
15.ONAGRACEAE - ԱՊՈՒԶԱՆԱԶԳԻՆԵՐ	
101.	<i>Epilobium hirsutum</i> - Ապուզան թավոտ
16.PAPAVERACEAE - ԿԱԿԱԶԱԶԳԻՆԵՐ	
102.	<i>Papaver arenarium</i> Bied. - Կակաջ ավազատեր

17.PLANTAGINACEAE - ԶՂԱԽՈՏԱԶԳԻՆԵՐ	
103.	<i>Plantago lanceolaria</i> L. – Եզանլեզու նշտարաւերև
18.POLYGONACEAE - ՄԱՏԻՏԵՂԱԶԳԻՆԵՐ	
104.	<i>Polygonum aviculare</i> L. – Մատիտեղ թրջնոց (ճնճղապաշար)
105.	<i>P. convolvulus</i> – Մատիտեղ փաթաթվոց
106.	<i>P. hydropiper</i> L. – Մատիտեղ ջրային
107.	<i>Rumex acetosa</i> L. – Ավելուկ սովորական
108.	<i>R. crispus</i> L. – Ավելուկ գանգուր
19.POACEAE - ՀԱՅԱԶԳԻՆԵՐ	
109.	<i>Aeluropus littoralis</i> (Gouan) Parl.- Որդանախտ աղասեր
110.	<i>Alopecurus armenus</i> (C.Kooch) Grossh. – Աղվեսագի հայկական
111.	<i>Anisantha - Bromus danthoniae</i> – Յորնուկ Դանթոնի
112.	<i>Apera intermedia</i> Hack. – Հողմախտ միջանկյալ
113.	<i>Avena sterilis</i> – Վարսակ անպտուղ
114.	<i>Agrostis stolonifera</i> – Ագրոխտուկ սպիտակ
115.	<i>Agrostis tenuis</i> – Ագրոխտուկ մազանման
116.	<i>Bromus japonicus</i> Thunb.- Յորնուկ ճապոնական
117.	<i>Calamagrostis pseudophragmites</i> – Եղեգնախտ (Կեղծեղեգ)
118.	<i>Cynodon dactylon</i> – Արվանդակ շնատամ
119.	<i>Dactylis glomerata</i> – Ոգնախտ հավաքված
120.	<i>Eremopyrum triticeum</i> (Gaertn.) Navski – Անապատասեզ ցորենանման
121.	<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud. – Եղեգ սովորական
122.	<i>Poa bulbosa</i> L. – Դաշտավուկ սխուկավոր
123.	<i>Puccinellia gigantea</i> (Grossh.) Grossh. – Անվողնուցուկ խոշոր
124.	<i>Puccinellia grosshemiana</i> V. Krecz. –Անվողնուցուկ Գրոսհեյմի
20.RUBIACEAE - ՏՈՐՈՆԱԶԳԻՆԵՐ	
125.	<i>Galium aparine</i> L. – Մակարդախտ կաշուն
21.TAMARICACEAE - ԿԱՐՄՐԱՆԱԶԳԻՆԵՐ	
126.	<i>Tamarix ramosissima</i> Ledeb. – Կարմարան ճյուղառատ կամ բազմաճյուղ

127.	T. octandra Bunge – Կարմրան ութառեջ
22.TYPHACEAE - ԿԵՐՈՆԱԶԳԻՆԵՐ	
128.	Typha angustifolia L. – Կերոն նեղառեղև
23.ULMUS - ԹԵՂԱԶԳԻՆԵՐ	
129.	Ulmus parvifolia-Թեղի մանրառեղև
24.ZYGOPHYLLACEAE - ԶՈՒԳԱՏԵՐԵՎԱԶԳԻՆԵՐ	
130.	Tribulus terrestris L. – Տատաշ գետնատարած
25.ROSACEAE - ՎԱՐԴԱԶԳԻՆԵՐ	
131.	Filipendula vulgaris – Փրփրուկ սովորական
132.	Geum sp - Մարեմխոտ

«Որդան կարմիր» պետական արգելավայր

Հ/Հ	Ընտանիք, Ծառատեսակներ
Tamaricaceae-Կարմրանազգիներ	
1.	Կարմրան բազմաճյուղ
2.	Կարմրան ութառեջ
Ulmaceae - Թեղազգիներ	
3.	Թեղի մանրառեղև

«Հանքավանի ջրաբանական» պետական արգելավայր

Շարունակվում են արգելավայրի ֆլորայի տեսակային կազմի ճշտումները՝ նախորդ տարում հավաքված նյութերի հիման վրա: Կատարված ուսումնասիրությունների հիման վրա կազմվել են ցուցակներ՝ անոթավոր բույսերի և ծառաթփատեսակների:

«Ջերմուկի ջրաբանական» պետական արգելավայր

Իրականացվում է նախորդ տարիների հավաքված նյութերի հավաքագրում: Ճշտվել են արգելավայրում աճող անոթավոր բույսերի և ծառաթփատեսակների կազմը:

«Ձիկատար» պետական արգելավայր

Կիրականացվեն ուսումնասիրություններ *Բոխու-Carpinus* և *Հաճարենու-Fagus* սերմնային վերականգնման ուղղությամբ:

Կատարվել են աշխատանքներ տնկարուծում, դրվել են Գիհու- *Juniperus* կտրոններ, տնկվել են *Տանձենու-Pyrus*, *Բարդու-Populus*, *Ձիակասկի-Aesculus* տնկիներ:

Մաքրվել է պտղատու այգու տարածքը, էտվել են ծառերը:

Ստեփանավանի «Սոճուտ» դենդրոպարկ

Դենդրոպարկի ծառաթփատեսակների տեսակային կազմը փոփոխություն չի կրել: Դենդրոպարկը խնամված է, ավելի վաղ մեր բաժանմունքի աշխատակիցների կողմից դենդրոպարկ է տեղափոխվել *Նարդոսի-Lavandula*, *Սանտոլինի-Santolina* և *Հեյխերայի-Heuchera* թփեր: Ցանվել են *Գետնանոճու-Chamaecyparis* սերմեր վերջիններս ծելել են:

Դենդրոպարկում տնկվել են *Մայրու-Cedrus* տնկիներ:

Վնասատուների դեմ կատարվել է քիմիական պայքարի աշխատանքներ: Հնձվել է խոտը:

Վանաձորի «Ժ. Սարուխանյանի անվան» դենդրոպարկ

Դենդրոպարկի տարածքը մաքուր էր և խնամված, ծառաթփատեսկների տեսակային կազմը պահպանված էր:

Դենդրոպարկ էր ներմուծվել և տրվել ծաղկային լուծումներ հետևյալ տեսակներով՝ Մատնունի-Potentilla, Ճանկխոտ-Ajuga, Նարդոս- Lavandula և շտամպ վարդի թփեր:

Գիտարշավի ընթացքում Սոճու-Pinus ծառուղում գրանցվեց մեկ թեքված սոճի և մեկ սոճի որի գագաթը կտրվել էր:

Բերդի «Սորաններ» դենդրոպարկ

Տարվում են աշխատանքներ դենդրոպարկի տեսակային կազմի ճշտման ուղղությամբ: Նախորդ տարում արձանագրվել էր, որ Բուդլեյա Դավիդի-Buddleia davidi-ի տեսակը չորացել է, Կազմակերպության ենթակայությամբ գործող «Ջրվեժ» անտառպարկի տնկարանից դենդրոպարկ է տեղափոխվել և տնկվել վերը նշած թփատեսակը: Դենդրոպարկ են տեղափոխվել Մոխրածաղիկ-Cineraria, Հեյխերա-Heuchera, Սանթոլին-Santolina, Կուսածաղիկ-Vinca, Իլենի-Euonymus վերջինիս գեղազարդ տեսքը ապահովվելու համար: Տոսախ-Buxus թփատեսակով ստեղծվել է կենդանի ցանկապատ:

Դենդրոպարկում տարվում են խնամքի և տարածքի մաքրման աշխատանքներ:

Ձեռքի սրսկիչով կատարվել է քիմական պայքարի աշխատանքներ: Հնձվել և հավաքվել է խոտը: Դրվել են Տոսախ-Buxus կտրոններ:

Իջևանի «Դենդրոպարկ»

Կատարվել է ուսումնասիրություն Իջևանի «Դենդրոպարկ»-ի վարձակալված տարածքում:

«Կանաչ սիմֆոնիա» ՍՊԸ-ի կողմից վարձակալված տարածքում արձակագրվեց ընկած ծառեր, որոնք համարակալվել և արձանագրվել էին որպես

չորացած ծառեր վերջին գարնանային ստուգումների ժամանակ: Տարածքում չէին տարվել խնամքի աշխատանքներ, խոտը հնձված չէր:

«Իջևանի գինու, կոնյակի գործարան» ՓԲԸ-ի վարձակալած տարածքում ևս արձանագրվեց ընկած ծառեր: Տարածքի խոտը հնձված չէր: Ծառաթփատեսակների տեսակային կազմը պահպանված է:

Հավաքված հերբարումների հիման վրա ճշտվում են դենդրոպարկի տեսակային կազմի ցուցակները:

«Ջրվեժ» անտառպարկ

Անտառպարկի տարածքում տարվում են աշխատանքներ տեսակային կազմի պահպանման և հարստացման ուղղությամբ: Անտառպարկի տեսակային կազմի հարստացման նպատակով 2024 թվականին ներմուծված նոր՝ Սոճազգիների Pinaceae ընտանիքին պատկանող Մայրի ատլասյան-Cedrus atlantica, Սոճի Արմանդի-Pinus Armandii և Վարդազգիների Rosaceae ընտանիքի Կերիա ճապոնական-Kerria japonica (L.) D ծառաթփատեսակների մոտ նկատվել է աճի դրական դինամիկա:

Ցանված Սոճի Արմանդիի – Pinus Armandii և Սոճի էլդարյանի - Pinus eldarica MedW. սերմերեղ ձել են:

Սեքվոյայի – Sequoia սերմնաքուսակները գտնվում են լավ վիճակում:

Կազմակերպության Գիտության և էկոտորիզմի զարգացման բաժանմունքի աշխատակիցների և Հայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի Կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի միջատաբանության և բնահողի կենդանաբանության լաբորատորիայի մասնագետների համագործակցության շրջանակում «Ջրվեժ» անտառպարկում իրականացվել են հիվանդությունների և վնասատուների հայտնաբերման ու ուսումնասիրության աշխատանքներ: Վերցվել են փորձանմուշներ լաբորատոր պայմաններում ստուգելու համար: «Ջրվեժ» անտառպարկում տեղադրվել է միջատաբանական որսաթակարդ:

Անտառպարկի տարածքում որոշ մշտադալար և տերևաթափ տեսակներ պայմանավորված ջրի պակասով ճնշված են, մի քանի ծառեր չորացել են:

Գարնանը անտառպարկում տնկվել են Օճառածառի-Sapindus, Բարդու- Populus, Գիհու-Juniperus, Բադրջուկի (հիբիսկուսի)-Hibiscus տնկիներ:

Հիվանդություններով և վնասատուներով վարակված օջախներում կատարվել են քիմիական պայքարի աշխատանքներ: Հնձվել է ճանապարհամերձ հատվածների խոտը: Մասնակի վերանորոգվել է ոռոգման ջրագծերը, հունիսին անտառապարկի տարածքը ոռոգվել է:

Սոճի Արմանդի – Pinus Armandii

Սոճի էլդարյան - Pinus eldarica

Սեքվոյա – Sequoia

«Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի
տնօրենի ժ/պ

Արսեն Միրզոյան

Կատ.՝
Գիտության և էկոտրոփիզմի զարգացման բաժանմունքի պետ Շալարիկի Գրիգորյան
Գիտական աշխատող՝ Սոնա Վարդանյան
Էկոտրոփիզմի մասնագետ - գիտական աշխատող՝ Սոնա Վարդապյան